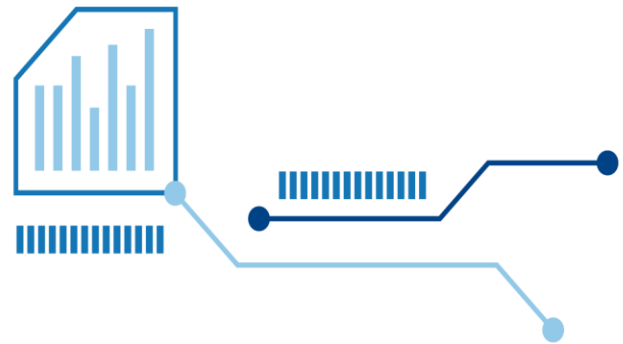

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

TEHRAN CHAMBER OF COMMERCE,
INDUSTRIES, MINES AND AGRICULTURE

گزارش‌های منتخب

تیر ۱۴۰۳

معاونت بررسی‌های اقتصادی

معاونت بررسی های اقتصادی با هدف اطلاع رسانی و ارتقاء سطح آگاهی های فعالان بخش خصوصی و با به کارگیری ظرفیت های نخبگان، دانشگاه ها و موسسات تحقیقاتی، در راستای دستیابی به اهداف بلندمدت اتاق بازرگانی تهران در زمینه های گوناگون اقتصادی از جمله مسائل اقتصاد کلان، محیط کسب و کار و تجارت بین الملل به طور مستمر اقدام به انتشار گزارش ها و پژوهش های اقتصادی با استفاده از داده ها و اطلاعات منابع معتبر رسمی داخلی و بین المللی می کند.

اتاق بازرگانی تهران به منظور بهبود کمی و کیفی گزارشات خود از نظرات، انتقادات و پیشنهادات مخاطبین استقبال می نماید.

۴..... اقتصادنخ (۶)؛ نمایی از آخرین آمارهای اقتصادی کشور

۵..... بی‌ثباتی قوانین، مقررات و رویه‌ها و اثرات آن بر کسب و کارها

۶..... مروری بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی با تأکید بر پیامدهای بودجه‌ای آن

۷..... ضرورت تک‌نرخ شدن ارز بانگهای به سیاست‌های ارزی در ایران و پیشنهادات برای آینده

۸..... آینده اقتصاد، تولید و بخش خصوصی: پیش‌بینی‌های رئیس‌جمهور آینده و پیشنهادها

۹..... آسیب‌شناسی مداخلات دولت بر کسب و کارها از سیر قیمت‌گذاری دستوری

۱۰..... گسترش بازارها: جمعیت‌شناسی، تکنولوژی‌ها و مقررات محرک رشد در کشورهای در حال توسعه

اقتصادی (۶)؛ نمایی از آخرین آمارهای اقتصادی کشور^۱

معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران، در راستای افزایش آگاهی فعالان بخش خصوصی به ویژه هیات نمایندگان محترم اتاق، اقدام به گردآوری و تنظیم نوشتار حاضر نموده است. در این نوشتار، بر اساس تازه‌ترین آمارهای اقتصادی منتخب و با تکیه بر منابع رسمی داخلی و خارجی نمایی از اقتصاد کشور به تصویر کشیده شده است که شامل موارد زیر است:

- تضعیف جایگاه صنعت در اقتصاد کشور

- تنگنای مالی بخش خصوصی - بازار سرمایه

- تنگنای مالی بخش خصوصی - بازار پول

- طلای بوری زیر ذره بین

- پاشنه آشیل بهره‌وری در ایران

- منشاء کسری ۱۷ میلیارد دلاری

- نفوذ رقبا در بازار عراق

- آمادگی پایین ایران برای پذیرش AI

- گذار انرژی

---

^۱ برای دریافت فایل کامل گزارش بر روی عنوان گزارش کلیک نمایید

۲ بی ثباتی قوانین، مقررات و رویه‌ها و اثرات آن بر کسب و کارها

در سال ۱۴۰۲، فضای کسب و کار در اقتصاد ایران طی سال‌های اخیر تحت تاثیر مجموعه عواملی از زوایای مختلف اقتصاد کلان، فضای سیاست‌گذاری عمومی و محیط حقوقی با چالش‌ها و آسیب‌های متعددی مواجه شده است؛ در چنین شرایطی ویژگی پیش‌بینی‌پذیر بودن و شفافیت از محیط کسب و کار سلب شده و توان برنامه‌ریزی از کسب و کارها گرفته می‌شود.

در این مطالعه به موضوع مهم بهیئتی قوانین از این منظر پرداخته شده است که همانگونه که کم بودن قوانین و خلا وجود قانون موجب ایجاد رفتارهای خارج از قاعده و پر هزینه‌ای می‌شود که امور جامعه را مختل نماید، چگونه فراوانی، بی‌ثباتی و پراکندگی قوانین بر اتخاذ تصمیمات بهینه افراد و فعالان اقتصادی اثرات منفی بر جای می‌گذارد. لذا توجه به این نکته حائز اهمیت است که فرآیند قانون‌گذاری زمانی در نقطه بهینه خود قرار دارد که خالص منافع در حداکثر میزان قابل قبول آن باشد.

در یک بررسی اولیه مشاهده می‌شود که طی یک بازه ۱۰ ساله حدود تعداد ۱۲۹۸۲ قانون یا مقرر در سامانه ملی قوانین و مقررات بارگذاری شده است که ۸ هزار مورد آن مربوط به مجلس شورای اسلامی، هیات وزیران، گمرک، سازمان امور مالیاتی، وزارت صمت و شورای قیمت‌گذاری و اتخاذ سیاست‌های حمایتی محصولات کشاورزی بوده است و با در نظر گرفتن حجم قوانین اصلاحی بعنوان معیاری ضمنی برای ارزیابی درجه ثبات قوانین، مشاهده می‌شود طی این بازه حدود ۱۹۲۶ قانون و مقرر به تصویب رسیده است به عبارتی حدود ۱۵ درصد از قوانین و مقررات مصوب شده در ده سال اخیر، مربوط به اصلاح و تغییرات در قوانین موجود بوده است که نشان از بی‌ثباتی قوانین دارد.

شناسایی مقررات با قابلیت حذف و تقلیل از طریق جمع‌سپاری و همچنین هدف‌گذاری دولت برای کاهش بار نظارتی از طریق حذف قوانینی که در دستیابی به اهداف خود مؤثر نبوده‌اند، از جمله رویکردهای کشورها در باب کاهش بار مقررات دولتی بوده است که برای سیاست‌گذاری جاری و آینده دولت‌ها می‌تواند مفید واقع شود.

۳ مروری بر سرمایه‌گذاری بخش خصوصی با تاکید بر پیامدهای بودجه‌ای آن

تشکیل سرمایه به دو صورت تشکیل سرمایه دولت و بخش خصوصی قابل تفکیک و بررسی است. بررسی روند تشکیل سرمایه کل و مقایسه آن به تفکیک بخش دولتی و خصوصی و نیز به تفکیک دو حوزه ساختمان و ماشین‌آلات نشان می‌دهد تشکیل سرمایه در ایران بیشتر متأثر از تشکیل سرمایه بخش خصوصی در ماشین‌آلات است. به طوری که تغییرات تشکیل سرمایه کل، هم‌سوئی قابل مشاهده‌ای با تشکیل سرمایه بخش خصوصی در ماشین‌آلات دارد. به این معنا که در سال‌هایی که تشکیل سرمایه دولتی نسبت به سال قبل افزایش داشته است، شاهد تغییر مشابهی در بخش خصوصی هستیم. تشکیل سرمایه بخش خصوصی و دولت در ساختمان خلاف جهت یکدیگر حرکت می‌کند؛ در سال‌هایی که تشکیل سرمایه دولتی نسبت به سال قبل افزایش داشته، تشکیل سرمایه بخش خصوصی کاهش یافته است.

تشکیل سرمایه ثابت در سال‌های مورد بررسی در حال افت و استهلاک سرمایه در حال صعود بوده است و این می‌تواند هشدار برای بخش تولید باشد. بنابراین لازم است به موانع سرمایه‌گذاری بخش خصوصی توجه و برای رفع آنها اقدام کرد. از جمله این موانع در سال‌های اخیر می‌توان به موانع داخلی از جمله محدودیت‌های تأمین مالی منتج شده به کاهش سرمایه در گردش بنگاه‌ها و همچنین تحریم‌های بین‌المللی اشاره کرد.

۴ ضرورت تک نرخی شدن ارز بانگاهی به سیاست های ارزی در ایران و پیشنهادات برای آینده

ساختار بهینه نرخ ارز می بایست بر اساس تعادل در بازارهای پولی و مالی و به صورت برآیند تعادلی از سیاست پولی، مالی و ارزی باشد؛ لذا نرخ متعادل کننده بازار نمی تواند با تصمیمات خلق الساعه و صدور بخشنامه ها و ابلاغیه های متعدد و بعضا متناقض بدست آید. بدیهی است اقدام فعلی دولت نمی تواند حتی مدیریت بازار تلقی شود زیرا بیش از آنکه به آرامش بازار منتج شود، موجب دامن زدن به بی ثباتی و فضای نااطمینانی اقتصاد شده است و نهایتا موجب می شود هرگونه تصمیم بنیادی در سطح بنگاه، منجمد شود و با اصطکاک در روند رشد تولید و تجارت مواجه شود. لذا برون رفت از شرایط موجود نیازمند یک نگرش جامع با رویکرد حل مساله در سطح ساختار و سیاستگذاری ها، منطبق بر اصول بازار، تجربه کشورها و ارائه چارچوب عملیاتی است.

در این راستا از دولت درخواست می شود با توجه به ثبات نسبی موجود در بازار، نسبت به برنامه ریزی برای تک نرخی نمودن ارز اقدام نماید. در این مسیر لازم است راهبردهای "حرکت از سمت سیاست های دستوری در قالب مداخلات قیمتی و نرخ گذاری های چندگانه به سمت نرخ های تعادلی بازار"، "مدیریت بهینه ورود ارزهای نفتی به اقتصاد با هدف ثبات بخشی به بازار ارز"، "حرکت به سمت سیاست ارزی تثبیت نرخ حقیقی ارز به جای سیاست تثبیت نرخ اسمی" و "برنامه ریزی برای یک نظام حمایتی و تعرفه ای مناسب بعنوان مکمل نظام ارزی" در دستور کار قرار گیرد..

آینده اقتصاد، تولید و بخش خصوصی: پیش‌های رئیس‌جمهور آینده و پیشنهادها

تقریباً در تمامی دولت‌های گذشته، سیاست‌گذاری بلندمدت و کلان اقتصادی به منظور تغییرات ساختاری در اقتصاد ایران، با ناکامی مواجه بوده است و آنچه فضای غالب سیاست‌گذاری را قبضه نموده، سیاست‌گذارانه‌های مناسبی و اقتضایی بوده است. به عبارتی فعالان اقتصادی یا به دلیل وابستگی اقتصاد به نفت، در معرض شوک‌های خارجی قرار داشتند و یا به دلیل عدم وجود برنامه‌ای هدفمند و قابل اجرا، در معرض تصمیمات خلق الساعه قرار دارند. فضایی که قربانی اصلی آن، تولید و در نتیجه اشتغال و رفاه عمومی است.

در همین راستا، معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق تهران و مرکز پژوهش‌های اتاق ایران در گزارشی مشترک، بینش رئیس‌جمهور آینده به مسائل اقتصادی کشور را بررسی و چارچوبی پیشنهادی برای تغییر رویکرد به تولیدمحوری ارائه داده‌اند.

۶ آسیب‌شناسی مداخلات دولت بر کسب و کارها از مسیر قیمت‌گذاری دستوری

طی دهه های گذشته دولت همواره از چهار مسیر اصلی تعیین دستوری قیمت به صورت مستقیم، تعیین ضابطه برای قیمت گذاری، سیاست گذاری کلان در سطح اقتصاد با قابلیت اثرگذاری گسترده بر قیمت کالاها و خدمات و مداخله بر عوامل عرضه و تقاضا در بازار برای اثربخشی بر قیمت در سازوکار قیمت‌ها مداخله نموده است. در این مطالعه به موضوع مداخلات دولت بر کسب و کارها و آسیب شناسی آن از منظر قیمت گذاری دستوری پرداخته شده است. در این مسیر ضمن بررسی نمونه‌های مختلف مداخلات دولتی در جهان، سابقه قیمت‌گذاری دستوری در ایران، قوانین و سازمان‌های درگیر با این مساله و اثرات کنترل های قیمتی بر طیف تولیدکنندگان و مصرف کنندگان، مورد بررسی قرار گرفته است.

گسترش بازار با جمعیت‌شناسی، تکنولوژی‌ها و مقررات محرک رشد کشورهای در حال توسعه^۷

گسترش جهانی خرده‌فروشی شامل مجموعه‌ای از تصمیمات حساب‌شده است؛ هر بازار چالش‌ها و فرصت‌های خاص خودش را دارد که استراتژی مناسب خود را می‌طلبد. بازیگران خرده‌فروش موفق جهانی برای برقراری تعادل مؤثر در اهداف بلندمدت و کوتاه مدت خود، به یک پورتفولیوی گزینشی متنوع و راهبردی از کشورها نیاز دارند.

---

^۷ برای دریافت فایل کامل گزارش بر روی عنوان گزارش کلیک نمایید

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران